

گزارشی درباره مطالعه در زمینه حقوق بشر در مراجع کیفری فرانسه و سوئیس

نوشته دکتر محمود سلجوقی

بر اثر موافقت مقام عالی وزارت دادگستری و تایید دولت شاهنشاهی ایران بموجب نامه

مورخ ۱۳۰ اکتبر ۱۹۷۱ بخش حقوق بشر سازمان ملل متحد بورس مطالعه تکمیلی در زمینه

حقوق بشر بمدت سه ماه (دوماه در کشور فرانسه و یکماه در سوئیس) از طرف سازمان ملل

متحد باینجانب اعطا شد بنا بمندرجات نامه مزبور این قبیل بورس ها قسمتی از برنامه کلی

خدمات مشورتی سازمان ملل متحد است که در سال ۱۹۵۵ میلادی بتصویب مجمع عمومی

آن سازمان رسیده و هدف آن آشنا ساختن استفاده کنندگان از بورس یا وضع حقوق

بشر در سایر کشورها و مهیا ساختن آنان برای اجرای وظائف و مسئولیتهایی است که در این

زمینه در کشور متبوع آنان بآنها محول میشود ضمنا در آن نامه تصریح شده بود که امر

تبادل نظر در این باره و اتخاذ تصمیم درباره نحوه اجرای آن بعهدده دفتر خدمات فنی

کمیسیون اقتصادی اروپا، مرکز اروپایی سازمان ملل متحد واقع در کاخ ملل در شهر ژنو

میباشد اداره اخیر الذکر نیز با ارسال نامه مراتب را تایید و مقدمات مسافرت اینجانب را

توسط نمایندگی سازمان ملل در تهران فراهم ساخت. از طرف مقام عالی وزارت

دادگستری نیز ابلاغ ماموریت شماره ۴/۷۶۳۶۱ مورخ ۱۳۵۰/۱۱/۲۷ تحت عنوان

کارآموزی تخصصی در رشته حقوق بشر صادر گردید.

اینجانب روز دوشنبه نهم اسفند ماه ۱۳۵۰ برابر با بیست و هشتم فوریه ۱۹۷۲ با هوایمای شرکت هواپیمایی ملی (هما) به پاریس عزیمت کردم. در این شهر بدو طبق برنامه ای که باینجانب ابلاغ شده بود به آژانس فنی، صنعتی و اقتصادی که آنرا بطور اختصار ((آکتیم،

مینامند و موسسه ای است که از طرف دولت فرانسه برای تصدی امور مربوط به کارآموزان خارجی و انجام خدمات مربوط بآنها تاسیس یافته مراجعه کردم و پس از انجام تشریفات اداری و بیمه شدن در برابر بیماری و سوانح از طرف موسسه مزبور بمدرسه ملی قضائی فرانسه معرفی شدم و طبق قرار قبلی در روز ۱۲ اسفند بمركز اداری آن مدرسه در پاریس مراجعه و با آقای برتراند کادی یکی از قضات پاریس که عهده دار امور مربوط بکنفرانسها در آن مدرسه بود ملاقات کردم.

هدف از تاسیس مدرسه مزبور تربیت کارآموزان قضائی و تامین کادر لازم برای وزارت دادگستری فرانسه است این مدرسه از سازمانهای وزارت دادگستری فرانسه است که ابتدا بموجب فرمان سال ۱۹۵۸ بنام ((مرکز ملی مطالعات قضائی)) Le centre National d' etudes judiciaires تاسیس یافته سپس به مدرسه ملی قضائی)) تغییر نام پیدا کرده

است. پیش از این تاریخ شرط ورود بخدمت قضائی در فرانسه طی دوره کارآموزی در دادسرا و توفیق در امتحان نظری و فنی در خاتمه دوره مزبور بوده و پس از تاسیس این مدرسه شیوه تربیت قاضی بصورت منظم تر و دقیقتری در آمده است مدرسه مزبور دارای شخصیت حقوقی میباشد و از خود مختاری مالی برخوردار است و اداره امور آن

مستر کاوسیله ی قضات و اساتید دانشکده حقوق بعمل می آید . مدرسه دارای شورای اداری مرکب از رئیس دیوانکشور (رئیس شوری) دادستان کل دیوانکشور و چهارده نفر دیگر میباشد وظیفه شوری کمک به مدیر مدرسه در انجام وظائفی میباشد که به عهده او محول است و نیز تنظیم مقررات داخلی مدرسه است این مقررات پس از تصویب وزیر دادگستری قابل اجرا است . اساتید مدرسه از میان اساتید دانشکده حقوق و قضات و کارمندان و اشخاص ذیصلاحیت دیگر برگزیده میشوند و مدیران کنفرانس از بین قضات دادگاههای استان و شهرستان مقرر مدرسه انتخاب میگرددند . مقرر مدرسه در غرب کشور فرانسه در شهر بردو در فاصله تقریبی ۵۶۰ کیلومتری پاریس و مرکز اداری آن در پاریس میباشد ورود ب مدرسه از طریق کنکور است . جز در مورد عده ای معدود که بلحاظ مشاغلی که بعهد داشته اند بدون گذراندن مسابقه ورودی ب مدرسه وارد میشوند و داوطلبان از میان فارغ التحصیلان حقوق برگزیده میشوند . وظیفه مدرسه آنست که کارآموزان را از طریق مطالعات دانشگاهی و نظری با علم حقوق و جنبه های عملی آن بیشتر آشنا ساخته به آنان فن قضا و طرز کار قضائی را بیاموزد ، مدت کارآموزی در این مدرسه ۲۸ ماه است که یکسال آن در مدرسه ، سیزده ماه بکارآموزی قضائی در مراجع مختلف قضائی و سه ماه بکارآموزی در دادگستری پاریس مصروف میشود پس از خاتمه دوره مزبور از کارآموزان امتحان نظری و عملی بعمل آمده بآنها دیپلم خاصی داده میشود . این مدرسه در طول سیزده سال قریب ۷۵۳ کارآموز پذیرفته و سال بسال بفعالیت آن افزوده شده چنانکه در سال جاری مدرسه

خود را مهیا ساخته که به تناسب نیازمندی کشور بتواند بین ۱۶۰ تا ۱۸۰ نفر داوطلب را بپذیرد.

با آنکه چنین مدرسه ای در فرانسه برای آماده ساختن داوطلبان ورود بشغل قضائی بوجود

آمده ولی متصدیان برخی از مشاغل از قبیل استادان دانشگاه، وکلای دادگستری قضات

اداری و نظامی (منظور از قضات اداری قضائی میباشند که در شورای دولتی فرانسه

کار میکنند.) و صاحبمنصبان دستگاههای دولتی که فعالیتهای خاص آنها در زمینه های

قضائی و اقتصادی و اجتماعی آنها را شایسته احراز مقام قضا کرده است میتوانند بدون طی

مدرسه مزبور بخدمت قضائی پذیرفته شوند. تعداد این قبیل داوطلبان که بدون طی کنکور

میتوانند بمدرسه ملی قضائی وارد شوند هیچگاه نباید از یک ششم مجموع کسانی که باطریق

کنکور وارد مدرسه مزبور شده اند تجاوز کند.

در مدرسه ملی قضائی از کتابخانه مرکز اسناد آن بازدید بعمل آید. سپس به آقای ژاک

بیگی قاضی فرانسه در بخش مدیریت کیفری وزارت دادگستری فرانسه معرفی شدم،

در نخستین ملاقات با وی از طرف او توضیحات مبسوط و مفیدی در اطراف وضع کلی

وزارت دادگستری فرانسه و تقسیمات آن و وضع فرانسه در برابر میثاق اروپایی حقوق

بشروع عدم الحاق فرانسه بآن میثاق بیان شد، ضمناً برنامه مطالعاتی اینجانب در پاریس

باین ترتیب اعلام گردید.

الف - از تاریخ سوم مارس (برابر با ۱۳ اسفند ماه) تا چهاردهم مارس (برابر با ۲۴ اسفند ماه) در وزارت دادگستری فرانسه که به شانسری معروف است.

ب- از تاریخ ۱۵ مارس (برابر با ۲۵ اسفند ماه) تا بیست و سوم آوریل (برابر با سوم اردیبهشت) در دادسرای پاریس - دادگاههای جنحه و جنایی و دیوانکشور (در کاخ دادگستری فرانسه).

ج- از تاریخ ۲۴ آوریل (برابر با چهارم اردیبهشت) تا بیست و نهم آوریل (برابر با نهم اردیبهشت) در شورای دولتی فرانسه.

بدین ترتیب مطالعات اینجانب در پاریس در سه مرحله انجام گردید که درباره هر یک از آنها اشاراتی بعمل میآید.

الف- در وزارت دادگستری فرانسه علاوه بر بازدید مختصری که شرح آن گذشت مطالعات اینجانب در بخش مدیریت امور کیفری متمرکز بود. این بخش یکی از قسمتهای عمده وزارت دادگستری فرانسه است که کلیه امور کیفری آن کشور از نظر تئوریک و مطالعاتی در آن متمرکز شده و وظیفه آن علاوه بر بررسی و تهیه طرح و در زمینه کلیه قوانین و مقررات کیفری فرانسه، نظارت در حسن اجرای سیاست کیفری آنکشور و دادن تعالیم لازم در این باره به دادسراهای کل (معادل دادسراهای استان در ایران) میباشد. در اسلوب قضائی فرانسه دادسرای دیوانکشور و دادسراهای استانها همگی در یک ردیف قرار دارند و روسای همگی آنها را دادستان کل P rocureut general مینامند. بنابراین از نظر

سلسله مراتب قضائی دادستان دیوانکشور بر دادستانهای استانها ریاستی ندارد جز آنکه از نظر تشریفاتی بر آنها مقدم میباشد وزیر دادگستری فرانسه که در عین حال واجد عنوان مهردار میباشد بلحاظ ریاست فائقه بردادسراها از طریق بخش مدیریت کیفری بادادسراها کل که تعداد آنها ۲۷ است مرتبط است و در مواقع ضرور آنها را ارشاد می کند.

همانطور که گذشت یکی از وظائف اساسی بخش مزبور بررسی و تهیه طرحهای قوانین و آئین نامه های کیفری و اظهار نظر درباره طرحهای سایر سازمانهای دولتی است که در آنها مقررات کیفری پیش بینی گردیده. نکته جالب آنکه از یک سو وزارت دادگستری فرانسه جز از طریق این بخش درباره طرحهای کیفری اظهار نظر نمی کند و هر نظری که

از طرف بخش مزبور بیان شود چون متکی بمطالعات عمیقی است مورد تایید وزارت دادگستری قرار می گیرد از سوی دیگر بلحاظ آنکه مجری این قبیل قوانین منحصر ا دادگستری است نظر متخذ از طرف مقامات دادگستری درباره آنها نظر مشورتی نیست بلکه سایر سازمانها ناگزیرند آنرا بپذیرند مگر آنکه نسبت بآن در شورای دولتی فرانسه

اصلاحاتی صورت گیرد. همانطور که در بحث مربوط به شورای دولتی اشاره خواهد شد همه طرحهای قوانین قبل از تسلیم بقوه مقننه بشورای مزبور احاله میگردد تا درباره آنها آخرین بررسی صورت گیرد. در مورد طرحهای قوانین مربوط به دادگستری نیز همین رویه معمول است در اینصورت قضاتی که مامور تهیه این قبیل طرحها میباشدند بماموریت از طرف وزارت دادگستری فرانسه در آن شوری حضور یافته از طرح خود دفاع می کنند.

بخش ((مدیریت امور کیفری و بخشودگی)) باقتضای وظائف گوناگونی که بعهدہ دارد به قسمتهای مختلف تقسیم گردیده یکی از آنها قسمت قوانین کیفری است که دارای دودایره ہر دایره دارای تعدادی قاضی و جمعا متشکل از بیست نفر قاضی است این قضات و نیز قضات بخش ((مدیریت امور مدنی و مہرداری)) کہ آنہم بخشی است نظیر ((مدیریت امور کیفری و بخشودگی)) منتهی در قلمرو امور مدنی از میان مجربترین و دانشمند ترین قضات شاغل باہترین و شایستہ ترین فارغ التحصیلان مدرسہ ملی قضائی کہ علاقمند بامر مطالعہ نظری و تحقیقی باشند برگزیدہ میشوند. ہریک از قضات مزبور با گروہی از آنان در رشتہ معینی از حقوق کیفری تخصص داشته طرحہای ہر وزارتخانہ نیز بقاضی معینی کہ بمرور در امور مربوط بآن وزارتخانہ تخصص یافتہ ارجاع می گردد.

ہمانطور کہ اشارہ شد یکی از وظائف بخش مدیریت امور کیفری و تعیین خط مشی سیاست کیفری فرانسه و نظارت و مراقبت در اجرای آن میباشد. این وظیفہ ایجاب میکند سازمان معینی امر رابطہ بین مطبوعات و وزارت دادگستری فرانسه را ادارہ کند. ایفای این وظیفہ نیز بعہدہ یکی از قضات بخش مدیریت امور کیفری ((است کہ مکلف است بطور منظم اخبار کیفری جرایم فرانسه را بررسی و مراقبت نماید اخبار صحیح و دور از تہییج و تحریک در اختیار آنها قرار دادہ شود. برای آنکہ طریق صحیح اعمال این برنامه جستجو شود اخیرا کمیسیونی با شرکت گروہی از قضات و نمایندگان مطبوعات فرانسه تشکیل شدہ بود تا با کمک فکری ارباب جرائد راہ حلی برای درج صحیح اخبار و جلوگیری

از انتشار اخبار ناصواب و مغایر نظم قضائی و جلب همکاری بیشتر مطبوعات در این باره بدست آید.

در ملاقاتهای متعددی که با قضات بخش قوانین کیفری مدیریت امور کیفری فرانسه رخ داد از طرف هر یک از قضات مزبور توضیحات مبسوطی در اطراف آن قسمت از قانون اصلاح آئین دادرسی کیفری فرانسه مصوب ۱۷ ژوئیه سال ۱۹۷۰ که با حقوق بشر ارتباط و در قلمرو تخصص او بود داده شد. بنابراین توضیحات و با توجه بمتن قانون مزبور میتوان این اصلاحات را یکی از جهات ممیزه پیشرفت اساسی فرانسه در زمینه حقوق بشر در سالهای اخیر قلمداد کرد. خطوط اصلی تغییراتی که طی قانون مزبور در آئین دادرسی کیفری آن کشور رخ داده است عبارتند از:

۱- در مورد توقیف موقت متهمان و مراقبت قضائی آنان: طی اصلاحات مزبور عنوان توقیف احتیاطی به عنوان ((توقیف موقت)) تغییر یافته، این تغییر بمنظور آن بوده تا جنبه استثنائی و موقت بودن چنین بازداشتی یادآور شده باشد. بر اساس این اصلاحات باز پرس جز در صورتیکه تحقیقات و بیاجهات امنیتی ایجاب نماید مجاز به توقیف موقت متهمان با صدور قرار مبنی بر مراقبت قضائی نیست.

مواردیکه طبق اصلاحات مزبور مراقبت قضائی قلمداد گردیده ۱۲ مورد از قبیل موارد زیر است:

عدم خروج از حوزه قضائی معین، عدم غیبت از اقامتگاه معین، عدم رفت و آمد به نقاط معین، رفت و آمد انحصاری به نقاط معین، خودداری از ملاقات با اشخاص معین، عدم اقدام برخی از فعالیتهای حرفه ای که متهم داشته و بمناسبت آن مرتکب بزه گردیده، تهیه وثیقه بمبلغ معینی که بازپرس میتواند آنرا بصورت اقساط قرارداد دهد، در این حالت باید تاریخ و دفعات آنرا نیز معین کند.

در مورد جنحه در صورتی بازپرس میتواند مبادرت بصدور قرار بازداشت موقت کند که مجازات بزه انتسابی زائد بر دو سال بوده و توقیف متهم تنها وسیله حفظ دلائل و آثار مادی بزه بوده یا موجب جلوگیری از اعمال فشار متهم نسبت به شهود یا تبانی او باشد یا بزه انتسابی باشد یا هنگامیکه توقیف مزبور برای حفظ نظم عمومی که بلحاظ ارتکاب آن بزه مختل گردیده یا برای حفظ جان متهم یا برای پایان دادن بارتکاب بزه یا جلوگیری از تجدید آن یا برای تامین حضور وی در مراجع قضائی ضرور باشد.

بهر صورت مدت این بازداشت نباید از چهار ماه تجاوز کند اگر پس از خاتمه مدت مزبور تمدید آن ضرور باشد بازپرس باید ضمن صدور قرار مجدد جهات و علل تجدید را تصریح کند. تجدید جزیکبار و برای بیش از چهار ماه جایز نیست. (مواد ۱۳۷-۱۳۸) و ۱۴۴ مواد اصلاحی آئین دادرسی کیفری فرانسه)

۳- از مقررات جالب اصلاحات اخیر آئین دادرسی کیفری فرانسه پرداخت غرامت بکسانی است که پس از بازداشت موقت قرار منع تعقیب یا حکم برائت قطعی آنها صادر گردیده

و بر اثر بازداشت مزبور با آنها زیان آشکار غیر متعارف یا سنگینی وارد شده باشد. غرامت مزبور بترخیص کمیسیون مرکب از سه نفر از روسا یا مستشاران دیوان کشور پرداخت میشود (ماده ۱۴۹ آئین دادرسی کیفری فرانسه)

پرداخت غرامت مزبور مانع شکایت علیه قاضی که باو نسبت تدلیس، فریب، سوء استفاده، خطای فاحش یا امتناع از رسیدگی داده شده است نیست، (ماده ۵۰۵ آئین دادرسی مدنی فرانسه)

۳- تمام قرارهای بازپرس باید ظرف مدت ۲۴ ساعت بمتهم و وکیل او و شاکی خصوصی ابلاغ شود (ماده ۱۸۳) شکایت از تصمیمات بازپرس نزد دادگاه اتهامیه *La chambre d'accusation* مطرح می گردد، این دادگاه بمنزله مرحله تجدید نظریا پژوهشی بازپرسی است و در سطح دادگاه استان تشکیل میگردد. ضمنا در مواردی هم که بازپرس دلائل اتهام را کافی بداند صدور قرار مجرمیت برای طرح قضیه در دادگاه جنائی بر اثر رسیدگی بیرونده های غیر قابل طرح و ناقص تلف شود.

بعقیده اینجانب نقش این دادگاه و اهمیت آن در سیستم قضائی فرانسه و سویس (دو کشور مورد مطالعه اینجانب) آنطور که شایسته است در ایران شناخته نشده و بهمین مناسبت است که دادگاههای جنائی ایران با وجود تمام تلاش و کوششی که از طرف قضات مبذول میشود تا این اندازه گرفتار پرونده های غیر موثر بوده از نقش اساسی خود دور افتاده اند،

۴- در مورد جرائم جنائی در صورتیکه متهم آزاد باشد باید شب قبل از جلسه رسیدگی

زندانی شود (ماده ۲۱۵/۱ آئین دادرسی کیفری) پس از وصول پرونده بدادگاه رئیس

دادگاه جنائی باید شخصا با وسیله یکی از قضات آن دادگاه از متهم زندانی درباره هویت

او نیز اینک آیا تصمیم دادگاه اتهامیه مبنی بر ارسال پرونده دادگاه جنائی باو ابلاغ شده یانه

تحقیق کند (ماده ۲۷۲ و ۲۷۳) آئین دادرسی کیفری فرانسه).

۵- در آرا صادره، علاوه بر توصیف بزه انتسابی، باید متن قوانین مورد استناد درج گردد (ماده

۳۷۶ آئین دادرسی کیفری فرانسه). این امر مخصوصا در کانتون وو در سویس حتی در ورود

جرائم بدقت مراعات میشود.

۶- پس از وصول پرونده بدادگاه جنحه هرگاه متهم بازداشت باشد و دادگاه ادامه آنرا

ضرور بداند میتواند با صدور قرار مستدلی آنرا تجدید کند. (ماده ۴۶۴/۱ آئین دادرسی

کیفری فرانسه).

۷- مدتیکه پلیس قضائی مجاز است مزنونین را در بازداشت نگه دارد نوعا بیست و چهار

ساعت است این مدت با تصمیم دادسرا یکبار قابل تمدید است. در مورد جرائم علیه امنیت

کشور این مدت ۴۸ ساعت است که تا ۵ روز قابل تمدید میباشد. در مورد مدتیکه مزنونین

در بازداشت پلیس قضائی میباشد و هنوز بمراجع قضائی دادگستری معرفی نشده اند از

حیث ثبت مشخصات دقیق هر فرد بازداشت شده و علت بازداشت و تاریخ شروع و ختم

آن (باقیددقایق آن) و معاینه وی وسیله طبیب و ارسال نظم فهرستهای تنظیم شده تا اقدامات

پلیس قضائی در اینمدت از هر حیث روش باشد وبتوان آنرا تحت مراقبت دائم قرارداد.این مقررات از یک سو باعث میشود که امکان تجاوز بحقوق کسانیکه بازداشت شده اند بحداقل ممکن کاهش یابد واز سوی دیگر این قبیل افراد نتوانند باشکایت واهی پلیس قضائی را متهم بتجاوز از قانون کنند.

در اینجا لازم است اشاره شود بازداشت مظنونین از طرف پلیس قضائی فقط درمورد جرائمی است که کیفر آنها حبس باشد بنابراین در امور خلافی وجنحه هایی که جزای آنها جریمه نقدی است امکان زدن بچنین بازداشتی وجود ندارد.

ب- دادسرا و دادگاههای پاریس یاپار که حوزه سن از حیث وسعت واهمیت وتعداد قاضی وسازمان وتقسیمات آن در میان کلیه پار که های فرانسه بیمانند است.

دادستان پاریس دارای سه نفر معاون ویک دبیر خانه کل مرکب از یک دادیار واول ودو دادیار که امور عمومی مربوط باورا تحت نظر یکی از دادیاران اول وچند نفر دادیار اداره میگردد.بطور کلی درمجموع سه قسمت پانزده دایره وجود دارد که هریک عهده دار

انجام قسمتی از وظایف دادسرا میباشد وبرای کلیه آنها شرح وظائف مبسوطی از طرف پار که تهیه شده چنانکه هریک از قسمتها ودوایر مکلفند وظائف خود رادر محدوده ای

که در این شرح وظائف برای آنها تعیین شده انجام دهند:این تقسیم بندی وت تهیه شرح وظائف جنبه کاملاً داخلی داشته واز ابتکارات دادسرا است ومنظور از آن تقسیم کار وایجاد تخصص بوده است وتاهنگام بازدید اینجانب از آن دادسرا نتیجه مطلوب از آن

حاصل شده بود. تعداد دادیاران دادسرای مزبور در حدود ۹۰ نفر است که در میان دوایر مختلف تقسیم گردیده اند و در مواردی ممکن است دادیاری در دودایره مختلف بانجام وظیفه مشغول باشد و این بویژه در مورد دادیاران شرکت کننده در دادگاه جنحه بیشتر صادق است زیرا این دادیاران ثابت نبوده و از میان دادیاران مجرب و کارآمد دوایر دیگر بطور موقت تعیین می گردند. برای آنکه بوضع تقسیمات مزبور اطلاع بیشتری حاصل گردد بطرز کار برخی از دوایر مورد بازدید اشاره می گردد.

۱- پارکه کوچک: که طرز کار آن نظیر دایره ارجاع دادسرای تهران است و منظور از تاسیس آن تعیین تکلیف سریع پرونده های جنحه ای مشهود و اصل از پلیس قضائی و نیز تعیین تکلیف کسانی است که همراه پرونده یا براساس دستورهای مقامات قضائی بدادسرا جلب شده اند

پرونده های واصل باین بخش از دادسرا هرگاه قابل طرح مستقیم در دادگاه باشد با تعیین وقت و ابلاغ آن بمتهم و اخذ تصمیم درباره بازداشت با آزادی مطلق او از طرف دایار پرونده بدادگاه جنحه ارسال میشود. در غیر اینصورت هرگاه قضیه محتاج رسیدگی بازپرس باشد پرونده نزدیکی از معاونین دادستان که مامور ارجاع پرونده ها ببازپرس است فرستاده میشود.

در این بخش همواره یکی از دادیاران در حال کشیک است تا در مورد جرائم مشهود تعالیم لازم را به پلیس قضائی بدهد و هنگام ضرورت تصمیم قضائی لازم اتخاذ کند.

۲=دایره کنترل تحقیق- وظیفه این دایره از هنگام ارجاع پرونده بازپرسی آغاز می گردد و با اخذ تصمیم نهایی بازپرس نسبت به آن خاتمه می پذیرد. قضات این دایره جریان تحقیق بازپرسی را تعقیب و وظائف دادستان را مادام که پرونده در بازپرسی مطرح است در مورد قضیه مطروحه ایفا مینمایند.

وظیفه مزبور دارای دو جنبه اداری آن که از سلسله مراتب اداری دادسرا ناشی میشود و بر اساس آن کلیه اطلاعات مربوط به جریان بازپرسی جمع آوری و در اختیار دادستان شهرستان گذارده میشود تا او نیز از طریق دادستان کل اطلاعات مزبور را با اطلاع وزیر دادگستری که بر داسراها ریاست فائده دارد برساند.

دوم جنبه قضائی امر از قبیل طرح تقاضاهای پار که نسبت بجریان پرونده است نظیر درخواست بازداشت یا آزادی متهم از بازپرس یا تقاضای ارسال پرونده بدادگاه اتهامیه برای ابطال تمام یا قسمتی از تحقیقات بازپرسی.

۳- دایره کنترل جلسات دادگاههای جنحه- وظیفه این قسمت از هنگام ارجاع پرونده بدادگاه جنحه شروع میشود و با صدور حکم از طرف آن دادگاه و خاتمه مهلت پژوهشخواهی یا در صورت درخواست پژوهشی تا وصول پرونده بدادسرای کل پایان می پذیرد.

قضات این دایره غیر از مسئول آن که یکی از دادیاران اول بطور ثابت میباشد از بین قضات مجرب و مطلع سایر دوایر برگزیده میشوند. و متغیر میباشند. این قضات در دادگاهها

نقش فعالی دارند و علاوه بر مطالعه ی همه پرونده های روزانه و دفاع از نظریه دادرسی از خاتمه کارهای روزانه نیز فهرست کارهای مطروحه آن روز را با اعلام نتیجه رسیدگی هریک از پرونده ها تهیه و درخاتمه وقت برئیس دایره تسلیم و هرگاه درباره تصمیمات دادگاه نظری داشته باشند باو اعلام مینمایند. رئیس دایره در صورتیکه لازم به بیند پرونده های نوع اخیرالذکر را مطالبه و آنها را بررسی و در صورتیکه نسبت به تصمیم دادگاه نظری داشته باشد یا مورد را قابل پژوهش بداند شخصا تصمیم مقتضی درباره آن اتخاذ می کند. بدین ترتیب وظیفه این دایره ازیک سو هم آهنگ کردن جریان پرونده های مختلف در دادگاههای متعدد جنحه است و از سوی دیگر، بلحاظ متمرکز بودن امر پژوهشخواهی نسبت بکلیه پرونده های جنحه نزدیکتر کوشش برای جلوگیری از صدور آراء متفاوت در موارد مشابه میباشد. بعلاوه این امر باعث می گردد که در امر پژوهشخواهی سلیقه واحدی حکومت کند و از وقوع تشتت در آن و پژوهشخواهیهای بیمورد جلوگیری گردد.

۴- دایره امور جنائی - وظیفه این دایره دادن تعالیم لازم به پلیس قضائی برای تعقیب جرائم جنائی مشهور و تنظیم همه مسائل مربوط بروابط پارکه با پلیس قضائی است بمناسبت این وظیفه است که مراقبت امر بازداشت مظنونین از طرف پلیس قضائی نیز وسیله این قسمت انجام میشود بدین ترتیب که پلیس مکلف است بطور مرتب صورت کلیه اشخاصی را که بازداشت می کند با تعیین علت بازداشت و شروع و ختم آن باین دایره گزارش کند و اوراق و دفاتری را که طبق قانون مکلف بتنظیم آنها شده در اختیار این واحد قرار دهد دایره مزبور

با ملاحظه اوراق و دفاتر پلیس مراقبت می کند که از حدود اختیاری که قانون تعیین کرده تجاوز نشود هرگاه از این حیث خطائی مشاهده کند مامور خاطی را مورد تعقیب قرار می دهد.

۵- در قسمت سوم دادسرای پاریس بخشی است که عهده دار مراقبت امر بستری شدن افراد مختل المشاعر در تیمارستانها و بیمارستانهای عمومی و خصوصی و صدور اجازه مبنی بر بهبود و خروج آنها از این قبیل اماکن میباشد. بمناسبت این وظیفه متصدی این بخش موظف است بطور مرتب تیمارستانها و بیمارستانهایی را که مجاز به بستری کردن این قبیل بیماران میباشد سرکشی کند و مانع از آن گردد که کسی را برخلاف ترتیب مقرر در قانون باین عنوان بستری و آزادی او راسل یا برعکس چنین بیماری را که هنوز بهبود نیافته و خروج او از بیمارستان خطرآفرینی برای جامعه تولید می کند آزاد سازند.

ضمن بازدید از قسمتهای مختلف دادسرای پاریس از شعبه باز پرسى یکی از باز پرسان اول پاریس بنام آقای گل‌میش نیز بازدید کردم و با او گفتگوهایی انجام دادم و در جریان استماع آخرین دفاع از متهمی بجنایت شرکت جستم..

طبق ماده ۵۰ آئین دادرسی کیفری فرانسه در این کشور باز پرسان از میان قضات دادگاهها برتیبی که قضات نشسته (قضات دادگاهها) از طرف شورای عالی قضائی تحت ریاست فائقه رئیس جمهور فرانسه انتخاب می شوند برای مدت ۳ سال که قابل تمدید است برگزیده می گردند و نسبت به دادسرا مستقل میباشند و دادستان بر آنها سلطه ای ندارد و داور بین

بازپرس و دادستان و مرجعی که حق چون و چرادر باره کارهای بازپرس دارد هیئت اتهامیه است که در سطح دادگاه استان تشکیل مییابد.

حداکثر پرونده های موجود در شعبه بازپرسی آقای گلیمیش که یکی از پرکارترین شعب بازپرسی پاریس است دویست پرونده بود که تعدادی از آنها نیز بر حسب تقاضای شاکی خصوصی و وکیل او از جریان رسیدگی خارج شده بود.

پرونده های شعبه بازپرسی کیفری فرانسه ارجاع چنین پرونده ای نیز ببازپرسی ممکن است .

بطوریکه اینجانب ناظر بودم هنگام تحقیق از متهم و اخذ آخرین دفاع از وی منشی بازپرس در اطاق بازپرس حضور یافت و گفتگوی بازپرس و متهم را ضمن پیشرفت تحقیق شخصا بدون آنکه باو دیکته شود تلخیص و باماشین در دو نسخه تحریر می کرد و بازپرس با اعتماد به تسلط و تبحر او در تنظیم صورتمجلس براحتی همه ی وقت خود را صرف گفتگو بامتهم می کرد.

در فرانسه بر اساس الزام قانونی بازپرس مکلف است ضمن بازجویی در اطراف اتهام منتسب بمتهم و بموازات آن درباره جریان زندگی متهم و کیفیت تحصیل و کار و معیشت او و وضع خانوادگی وی و نظرات اولیا و مریبان او درباره وی تحقیق و برای آن پرونده جداگانه ای تشکیل دهد. بدین ترتیب برای هر متهمی دو پرونده تشکیل میگردد که در یکی همه وجود زندگی و شخصیت او منعکس است و در دیگری جریان و دلایل واقعه. آخرین اقدام قبل

از استماع آخرین دفاع اخذ نظر پرشک درباره وضع روحی متهم است که کسب آن در امور جنائی الزامی میباشد.

باز پرس قبل از احضار متهم برای بیان آخرین دفاع ضمن مطالعه این دو پرونده گزارش

روشنی از تاریخ زندگی و شخصیت متهم و جریان واقعه و کیفیت مداخله متهم در آن

و دلائل توجیه کننده امر تهیه می کند و هنگام استماع آخرین دفاع بدو نتیجه تحقیقات

خود را درباره شخصیت او برای وی قرائت می کند و از او درباره صحت آن و اینکه آیا

نکته ای فروگذار شده یا نه استفسار می کند آنگاه گزارش خود را درباره واقعه برای او

میخواند و آخرین دفاع وی را می شنود. در این کشور باز پرس مکلف است همه ی

احتمالات را در نظر گرفته و هر گونه تحقیقی را که ممکن است در دادگاه مورد استناد

و توجه واقع شود بعمل آورد بطوریکه برای دادگاه کاری جز ارزیابی همان تحقیقات

و تایید یا رد استنتاج و نظر باز پرس نماند باین مناسبت است که در کشور مزبور عبارت ((

قضات پیش ساخته شده) P refabrique مصطلح گردیده است .

تعداد بازپرسان پاریس قریب ۷۰ نفر است که ۲۲ نفر از آنها بازپرسان اول میباشند. از رویه

های بدیعی که در دادرسی پاریس مرسوم گردیده جنحه ای کردن امور جنائی است که

منوط بحصول توافقی بین بازپرس ، دادستان، شاکی خصوصی و متهم میباشد. این رویه

موجب می گردد قسمتی از پرونده های جنائی بجای دادگاه جنائی بسوی دادگاههای

جنحه جریان یابد در نتیجه نخست آنکه از تراکم امور در دادگاه جنائی کاسته میشود ثانیاً

چون رسیدگی دادگاه جنحه با تشریفات کمتری صورت میگیرد پرونده ها سریعتر خاتمه می پذیرد.

همانطور که در بخش مربوط به اصلاحات آئین دادرسی کیفری اشاره بعمل آمد تنها مرجع

شکایت از کلیه تصمیمات بازپرس منجمله قرار بازداشت موقت متهم ، خواه در امر جنائی

و خواه در امر جنحه ، دادگاه اتهامیه La chambre d' accusation میباشد. دادگاه

مزبور میتواند، راسا یا بر حسب شکایت دستور تسریع در انجام تحقیق و تکمیل پرونده را

ببازپرس بدهد (ماده ۱ . ۲ . ۲ و آئین دادرسی کیفری فرانسه) در صورت اقتضا درباره

انطباق تحقیقات بازپرس با قانون رسیدگی و آنرا تایید یا آنکه تمام یا قسمتی از آنرا باطل

اعلام کند، (ماده ۲۰۶ آن قانون) پس از وصول پرونده از بازپرسی قرار منع تعقیب متهم یا

دستور طرح پرونده را در دادگاه جنائی صادر کند (مواد ۲۱۲ و ۲۱۵ آن قانون) بامور

بازرسیهای حوزه خود نظارت نماید (ماده ۲۲۰ آن قانون) لااقل هر سه ماه یکبار از زندان

موقت حوزه خود بازدید و درباره وضع زندانیان آن بررسی بعمل آورد (ماده ۲۲۲ آن

قانون) درباره استرداد مجرمین اظهار نظر کند و در امور پلیس قضائی مراقبت نماید.

بطوریکه ملاحظه میشود دادگاه مزبور باوظائف متنوعی که بعهده دارد در جریان امور

کیفری و مراقبت در صحت آن و انطباق آن با قانون بویژه در امور جنائی که دارای اهمیت

درجه اول است نقش عمده ای ایفا می کند و چون در فرانسه دادگاه جنائی با حضور هیئت

منصفه تشکیل می گردد دادگاه اتهامیه با مراقبتهای خود مانع از طرح پرونده هایی که در آنها نقائصی وجود دارد در آن دادگاه عالی می گردد.

در جریان بازدید از پارک پاریس از دادسرای کل حوزه سن نیز بازدید بعمل آمد دادسرای

مزبور که معادل دادسرای استان در ایران است تحت ریاست دادستان کل سن اداره میشود

ودارای یکنفر رئیس کل دفتر *Secrtaire general* و ۲۱ نفر وکیل عمومی *Avocat*

general و ۳۲ نفر دادیار *Substitut general* است. دادیاران مزبور در سطحی پائین

تراز وکیل عمومی قرار دارند و شرکت آنان در دادگاه هنگامی است که وکیل عمومی

معذور باشد برخی از وظائف و کلای عمومی دادسرای مزبور عبارتند از: حضور در جلسات

دادگاههای جنائی و استان - دادن تعالیم لازمه به دادستانهای شهرستانها، اظهار نظر درباره

عفو و بخشودگی و اعاده حیثیت، مراقبت در اجرای قانون در حوزه خود، نظارت در امور

پلیس قضائی (ماده ۳۸ آئین دادرسی کیفری فرانسه) و اجرای تعالیم وزیر دادگستری

از حیث سیاست فائقه بدادسراها. وزیر دادگستری هرگاه از وقوع جرمی اطاعی حاصل کند

دستور تعقیب آنها از طریق دادستان کل مزبور صادر می کند.

پس از بازدید دادسرای مزبور، بشرحی که ذکر آن گذشت، براساس برنامه ای که تنظیم

شده بود از یکنفر رئیس و دو نفر مستشار تشکیل یافت که بالباس رسمی قضائی

حضور پیدا کردند منشی و مامور اجرانیز بالباس رسمی حاضر بودند. یکی از دادیارهائیز

بالباس قضائی حضور داشت در آن روز چندین پرونده مطرح بود متهمان و وکلای مدافع

آنان و در مواردی شاکی خصوصی حضور داشتند و به نوبت و بدون وقفه بکار آنها رسیدگی میشود. نکته قابل ذکر آنکه در دادگاه مزبور صورت مجلسی تنظیم نشد و پس از استعلاماتی که دادگاه بعمل آورد و مدافعات متهمان و وکلای آنها و توضیحات شاکی خصوصی و دادیار تصمیم لازم بر اساس مندرجات پرونده و رسیدگیهای که بعمل آمده بود از طرف دادگاه اتخاذ گردید. بهمین مناسبت جریان دادرسی بسرعت طی شد بویژه آنکه در مورد هر پرونده قبلاً از طرف دادگاه خلاصه ای تهیه شده بود. پس از انجام دادرسی نسبت به تعدادی از پرونده های مطروحه تنفس طولانی تری اعلام و پس از تنفس دوباره دادگاه بهمان ترتیب تشکیل یافت. ترتیب رسیدگی دادگاه جنائی نیز که با حضور هیئت منصفه تشکیل شده بود از حیث شفاهی بودن رسیدگی دادگاه جنائی نیز که با حضور هیئت منصفه تشکیل شده بود از حیث شفاهی بودن رسیدگی و سایر ترتیبات تفاوتی با رسیدگی دادگاه جنحه نداشت. رسیدگی پژوهشی نسبت باحکام دادگاههای جنحه بعهده شعب دادگاه استان سن محول است. تعداد شعب این دادگاه اعم از مدنی و کیفری بالغ بر ۲۳ شعبه است که هریک از آنها از دو یاسه شعبه فرعی تشکیل میشود. شعب فرعی مزبور در ایام هفته بتناوب منعقد می گردند علاوه بر شعب مزبور در این دادگاه سه شعبه دادگاه اتهامیه و یک شعبه اختصاصی وجود دارد. ماموریت شعبه اخیر الذکر منحصر است بر رسیدگی نسبت بسلب مالکیت اشخاص در مورد املاک مورد نیاز سازمانهای دولتی. شعب دیگر دادگاه استان نیز تخصصی بودند و پرونده ها بر اساس تخصصی بآنها ارجاع میشد.

نکته جالب آنکه طبق رویه و سنت جاری در پاریس وقت قضات دادگاهها در ساعات قبل از ظهر بمطالعه پرونده ها و سوابق وقوانین و رویه ها و کتب حقوقی در کتابخانه های متعدد کاخ دادگستری صرف میشود و جلسات دادگاهها از ساعت ۲ بعد از ظهر تشکیل می گردد و تا دیروقت ادامه میابد.

امر کتاب و کتابخانه در دادگستری فرانسه اهمیت فوق العاده ای دارد علاوه بر آنکه در دفتر کار هر قاضی و در هر اتاق دادرسی کتابخانه کوچکی از انواع مجموعه های قوانین و رویه های قضائی وجود دارد، در کاخ دادگستری پاریس پنج کتابخانه ی بزرگ موجود است که یکی از آنها اختصاص به قضات دیوانکشوریافته است.

بازدید اینجانب از دیوانکشور فرانسه طی دو روز انجام گردید. یک روز براهنمائی رئیس کل دفتر دیوانکشور از قسمتهای مختلف آن مانند: مرکز اسناد، کتابخانه، اطاقهای وسیع و مجلل و پرهمینه ای که برای تشکیل جلسات شعب آن تخصیص یافته بازدید بعمل آمد و روز دیگر دریکی از شعب مدنی دیوان مزبور حضور یافتم و در جریان رسیدگی به پرونده های مطروحه در آن شرکت جستم.

قسمتی از کاخ دادگستری فرانسه که بدیوانعالی کشور اختصاص یافته قدیمی ترین و مجلل ترین بخش کاخ مزبور است که خود یکی از آثار تاریخی آن کشور بشمار میرود. سقفهای بلند و گچ بری شده ی مزین به پرده های نقاشی، انواع مجسمه های بی نظیر و جالب که در گوشه های اطاقها و راهروها چیده اند، آرامش و سکونی که در راهروهای طولانی

ومفروش آن حکومت می کند همه نشانه ی اهمیتی است که برای این عالیترین مرجع قضائی ومفروش آن حکومت می کند همه نشانه ی اهمیتی است که برای این عالیترین مرجع قضائی در آن کشور قائل میباشند.. هر یک از شعب دیوانکشور، برای تشکیل جلسات خود یکی از اطاقهای قدیمی وسیع و رفیع مزبور را بطور انحصاری در اختیار دارد.

تنها شعبه ای که از این مزیت محروم مانده شعبه اجتماعی C hambre sociale میباشد که تاریخ تاسیس آن بالنسبه جدید است و برای آن اطاق وسیعی بسبک جدید و یا تزئینات نو ساخته و تمام اطراف آن راقفسه های کتاب قرار داده اند.

دیوانکشور فرانسه مرکب از ۵ شعبه مدنی و یک شعبه کیفری میباشد و جمعا علاوه بر رئیس کل و دادستان کل و وکیل عمومی اول دارای ۶ رئیس شعبه، ۷۷ مستشار، ۹ مستشار تحقیق C onseiller sociale میباشد که تاریخ تاسیس آن بالنسبه جدید است و برای آن اطاق وسیعی بسبک جدید و با تزئینات نو ساخته و تمام اطراف آن راقفسه های کتاب قرار داده اند.

دیوانکشور فرانسه مرکب از ۵ شعبه مدنی و یک شعبه کیفری میباشد و جمعا علاوه بر رئیس کل و دادستان کل و وکیل عمومی اول دارای ۶ رئیس شعبه، ۷۷ مستشار، ۹ مستشار تحقیق C onseiller referendaire و ۱۷ وکیل وکیل عمومی است . شعب مدنی تخصصی میباشند.

شغل مستشار تحقیق از مشاغلی است که اخیراً بموجب قانون سال ۱۹۶۷ در دیوان کشور فرانسه ایجاد گردیده. صاحبان این مشاغل از میان کسانی برگزیده میشوند که دارای ذوق تحقیق بوده و در سطحی باشند که بتوان روءسای دادگستریهای استانها را از میان

آنها برگزید مستشاران تحقیق درانتهای ردیف سایر مستشاران در جلسات رسیدگی شعب دیوان کشور بعنوان عضو ثابت شرکت و گزارش پرونده هایی را که بآنها ارجاع شده تهیه و آنرا مطرح و درباره مسائل مطروحه باستناد سوابقی که مطالعه کرده اند - توضیحاتی بیان میکنند و نظر می دهند. نظر آنان صرفاً مشورتی است و لباسی که این مستشاران در جلسات میپوشند لباس رسمی مستشاران دادگاه استان است. با آنکه در اسلوب قضائی فرانسه

و بطور مطلق قانون حکومت می کند مع الوصف نباید در کنار آن، اهمیت نقشی را که رویه قضائی بعهده دارد فراموش کرد. از این رو در دیوان کشور فرانسه اداره ای بعنوان مرکز اسناد و مطالعات -

Le service de documentation et d' etudes de la cour de cassation
تحت نظر رئیس دیوان کشور تاسیس یافته که وظیفه آن جمع آوری مطالب تحقیقی لازم برای کارهای دیوان کشور و مبادرت به بررسیهای ضروری میباشد.

این مرکز بقصدی یکی از مستشاران دیوان کشور و همکاری چند نفر مستشار تحقیق و دادیار که همگی با کسب نظر دادستان کل از طرف رئیس کل دیوان کشور و مبادرت به بررسیهای ضروری میباشد.

این مرکز بقصدی یکی از مستشاران دیوانکشور و همکاری چند نفر مستشار تحقیق و دادیار که همگی با کسب نظردادستان کل از طرف رئیس کل دیوانکشور تعیین می گردند اداره میشود.

این مرکز بقصدی یکی از مستشاران دیوانکشور و همکاری چند نفر مستشار تحقیق و دادیار که همگی با کسب نظردادستان کل از طرف رئیس کل دیوان کشور تعیین می گردند اداره میشود.

در این مرکز مجموعه ای از فیشها که آنها را بر حسب عناوین آنها طبقه بندی می کنند متضمن عناوین تمام آرایبی که در دیوانکشور صادر میشود و بولتنی از آرایبی که بر حسب پیشنهاد رئیس هر شعبه مقتضی است نشر یابند فراهم می گردد. ضمناً در هر یک از جلسات شعب دیوانکشور دو نفر از اعضای این مرکز شرکت و از نظرات بیسابقه و ابتکاری و جالب یادداشت تهیه و بآن مرکز تسلیم می کنند. فیشهایی که در مرکز مزبور تهیه میشود بنحوی است که بتوان از آنها، علاوه بر بهره های دیگر، در ماشینهای کامپیوتر بهره گرفت.

همانطور که اشاره بعمل آمد توفیق شرکت در یکی از جلسات شعبه ای که مخصوص رسیدگی بدعاوی اموال غیر منقول در دیوانکشور فرانسه بود نصیبم گردید. تعداد قضاتیکه در دادگاه حضور داشتند سیزده نفر بود که دو نفر از آنها قاضی تحقیق بودند و همگی لباس قضائی بتن داشتند (بموجب ماده ۸ قانون ژوئیه سال ۱۹۶۷ حضور حداقل ۷ نفر از مستشاران دارای حق رای برای رسمیت جلسه ضرور است) آقای وکیل عمومی نیز بالباس

قضائی حضورداشت. دربرابر هریک ازقضات پوشه ای دیده میشد که درآن گزارشهای تکثیر شده همه ی پرونده هایی که باید درآن روزدرباره آنها رسیدگی بعمل آید قراردادداشت. تعداد گزارشها بالغ بر ۴ فقره بود. نخستین پرونده مربوط بفرجامخواهی

ازحکمی بود منی برمسئولیت قراردادی مقاطعه کاری که ساختمان مورد قراردادخود را درسطحی خطرناک درمسئول بدون درنظر گرفتن ارتفاع لازم احداث کرده بود.

پس ازرسمیت جلسه وکلای طرفین بداخل اطاق احضارشدند. نخست مستشاری که گزارش امررا تهیه کرده بود آن را قرائت کرد آنگاه وکیل فرجامخواه درباره ایراد مرورزمان ده ساله که عنوان کرده بود توضیحاتی داد ودرمقابل، وکیل فرجامخواسته

ضمن اداء توضیحاتی اظهارداشت که درامثال مورد مرورزمان سی ساله جاری است. سپس وکیل عمومی نظر خود را مبنی برعدم جریان مرورزمان مطرح ساخت. وکلای طرفین مجددا توضیحاتی دادند وبه آرائی که قبلا صادرشده بود استناد کردند وازجلسه خارج شدند پس ازآن مشاوره وتبادل نظر بین مستشاران آغاز گردید.پس ازاداء توضیحاتی

ازطرف برخی ازآنان سرانجام رئیس جلسه اعلام رای کرد وبترتیب هرکس رای خود را شفاها بیان داشت. نتیجه رای آن بود که قضیه مطروحه تابع مرورزمان ده ساله است ولی

چون ازتاریخ اتمام ساختمان تا تاریخ طرح دعوی ده سال نگذشته قضیه مشمول مرورزمان نیست بنابراین فرجامخواهی رد شد وفرجامخواه بپرداخت جریمه ای محکوم گردید واین ازقواعد جالبی است که دردیوانکشورفرانسه هرگاه فرجامخواهی رد شود فرجامخوانده

بتشخیص شعبه رسیدگی کننده پرداخت جریمه ای محکوم می گردد و همین امر مانع طرح شکایتهای بیمورد فرجامی میشود.

در اینجا باید افزود، ترتیب حضور و جلوس در جلسات رسمی دیوانکشور فرانسه بترتیب

اقدامیت ورودبخدمت است ودرهرشعبه کسیکه ازسابقه خدمت بیشتری نسبت ببقیه

برخورداراست به عنوان Doyen خطاب میگردد وازاحترام خاصی بهره مند میباشد هنگام

رای گیری ابتدا آنکه گزارش تهیه دیده نظرخودرا بیان می کند آنگاه بترتیب آنکه سابقه

اش بیشتراست رای می دهد سرانجام رئیس نظر خودرا اعلام میدارد.

پس از اخذ تصمیم درباره پرونده اول بلافاصله پرونده های دیگر مطرح شد. درمورد بقیه

پرونده ها چون طرفین حضورنداشتند جریان کارها بسرعت طی میشد خاصه آنکه علاوه

برگزارش پیش نویس تصمیم نیز ازطرف تنظیم کننده گزارش تهیه شده بود.

درهمورد پس ازخواندن گزارش وپیش نویس رای واستماع اظهارات موافق ومخالف

وبررسی دلائل وآراء مشابه سابق الصدور واحيانا حک واصلاح یا تغییر پیش نویس رای

نهایی اتخاذ می گردید وهیچگونه وقفه ای وتاخیری درطرح پیاپی پرونده ها رخ نمیداد.

چون جلسه بطور دقیق ساعت ۲ بعدازظهر تشکیل وکارها آغاز شد درساعت

چهارویکچهارم رئیس دادگاه یک ربع تنفس اعلام داشت وهمگی قضات اطاق دادرسی

را برای استراحت مختصرترک کردند وبه اطاقی که درآن وسائل پذیرائی ازآنها مهیا بود

رفتند. دراین فاصله با رئیس دادگاه که مردی سالخورده وبحد کمال متین ومودب وفروتن

بود توفیق گفتگویی بین الاثنین دست داد. ساعت چهار و یکدوم آقای رئیس باطاق
دادرسی بازگشت همه مستشاران و آقای وکیل عمومی نیز بمتبعیت از او در اطاق دادرسی
حضور یافتند و کار با همان آهنگ و نظم پیش از تنفس ادامه یافت.

ب- شورای دولتی فرانسه - آخرین مرحله ی تحقیق اینجانب در کشور فرانسه حضور
و مطالعه در سازمانهای شورای دولتی آن کشور بمدت یک هفته بود. این شوری از
سازمانهای مهم و موثر دولت فرانسه است که تاریخ آن از شورای سلطنتی پیش از انقلاب
کبیر فرانسه آغاز گردیده، در دوره انقلاب استوار مانده، پس از آن صورت تکامل پذیرفته
و اینک بآن درجه از عظمت و استحکام و کمال رسیده که تصور دموکراسی فرانسه بدون آن
دشووار است. کاخ عظیمی که این شورا قریب یکصد سال است در بخشی از آن مستقر
میباشد از آثار تاریخی بسیار جالب پاریس است که قریب سیصد سال پیش ساخته شده و از
پیش از انقلاب کبیر فرانسه تا حال همچنان با همان درخشندگی و استحکام، باقی مانده است
. مستشاران شورای دولتی و سایر کسانی که در آن مرجع در اخذ تصمیم مشارکت دارند
بقضات اداری موسوم میباشند. با آنکه سرنوشت این قضات در آن کشور که مهد قانون
نوشته و محل صدور این متاع به سراسر گیتی است، نه در قانون بلکه بر اساس عرف و رویه
تعیین میشود و با آنکه همه آنها بمرجعی که یکی از سازمانهای دولتی محسوب میشود
وابسته میباشند استقلال آنان در اظهار عقیده و رای و استحکام و اهمیت مقام آنان بهمان پایه
ای است که قضات دادگستری فرانسه از آن بهره مند میباشند

چنانکه این قضات اداری برحسب عرف غیر قابل تغییر میباشند و ارتقاء منقام آنان نیز صرفاً بترتیب اقدمیت سابقه است .

ریاست شوری با نخست وزیر کفالت آن با وزیر دادگستری و اداره ی امور آن بعهده معاون او است اعضای آن که بالغ بر ۲۶۸ نفر میباشند از نظر سلسله مراتب اداری در سه طبقه مستشاران، مخبران شورای دولتی و محققان قرار گرفته اند و چون همگی آنها با شرائط تقریباً واحد و هماهنگ بخدمت وارد و در کارورزیده میشوند و با شور و علاقه یکسان امور محوله را انجام می دهند ارتقاء و پیشرفت آنان نیز بترتیب از محقق به مخبری و سپس مستشاری تنها براساس مدت خدمت آنان صورت میگیرد.

از این گذشته همواره این امکان فراهم است که شخصیتهای واجد صلاحیت کشور در سطوح مختلف بخدمت شورای دولتی وارد شوند و تجارب خود را در طریق حل مسائل مطروحه در آن بکار گیرند.

بدین ترتیب طول خدمت هر کس در شوری معیار تعیین کننده مقام و موقعیت حتی محل جلوس او در جلسات رسمی است .

صلاحیت شورای دولتی دو گونه است : صلاحیت مشورتی و صلاحیت ترافی

صلاحیت مشورتی: عمده ترین صلاحیت مشورتی شورای دولتی فرانسه بررسی و نقد طرحهای قوانین فرانسه است این صلاحیت علاوه بر آنکه ریشه تاریخی طولانی دارد براساس اصل ۳۹ قانون اساسی فرانسه است که در آن چنین مقرر شده ((طرحهای قانونی

پس از جلب نظر شورای دولتی در هیئت دولت مورد بررسی و شور واقع میشود)) برای این اساس است که همه سازمانهای دولتی طرحهای قانونی خود را برای بررسی نهائی بآن شورا ارسال میدارند و سرانجام آنچه از طرف دولت فرانسه بمجمع ملی آن کشور داده میشود طرح منقحی است که شورای دولتی آنرا باروش خاص خود، بادر نظر گرفتن سوابق امر و قوانین مشابه و اصول متخذه در کشور، بادقت نظر فوق العاده ای بررسی و در جلسه عمومی خود مورد تصویب قرار داده است .

بررسی و اظهار نظر درباره طرحهای آئین نامه ها و مقررات اداری نیز در صلاحیت مشورتی این شورا است بعلاوه دستگاههای دولتی برای حل مسائل و معضلات امور نظری خود باین شورا مراجعه می کنند.

پاسخی که از طرف شورا باستعلامات آنان داده میشود نوعا بعنوان آخرین راه چاره پذیرفته میشود وبآن عمل میگردد. این استعلامات و پاسخها برای آگاهی عموم انتشار نمیابند و علت، بنابتوضیحی که یکی از نخست وزیران فرانسه در پارلمان آن کشوریان کرده ، انست که فرجام این پاسخها در عمل و روش دولت در قبال آنها روشن نیست.

علاوه بمراتب مزبور شورای دولتی طی گزارش سالانه خود توجه حکومت را باصلاحاتی که در مقررات قانونی، آئین نامه ای و اداری ضرور احساس می کند جلب مینماید.

صلاحیت ترافعی شورای دولتی - این صلاحیت از حیث نتایجی که بر آن مترتب است و از نظر قطعیت تصمیمات شوری باصلاحیت مقامات قضائی و داد گستری مشابه است

بهمین مناسبت مرزین صلاحیت دادگستری و صلاحیت ترافیکی شورای دولتی به شورای تعیین شده و رویه های متخذه بمرور توانسته ضوابطی برای تشخیص آن ایجاد کند. اراین روبرای حل اختلافاتی که ممکن است بین دستگاه قضائی و شورای دولتی رخ دهد سازمان خاصی تحت عنوان دادگاه اختلاف دارای ۸ عضو که چهار نفر از آنها از بین مستشاران دیوان کشور و چهار نفر دیگر از بین مستشاران شورای دولتی برگزیده میشوند پیش بینی شده است. این دادگاه تحت ریاست وزیر دادگستری تشکیل میشود و به حل اختلاف بین این دوسازمان میپردازد.

صلاحیت ترافیکی شورای دولتی چند گونه است: رسیدگی بشکایات علیه مقامات و سازمانهای دولتی در مورد تجاوز از حدود اختیار خود در وضع مقررات و آئین نامه ها و اتخاذ تصمیمات اداری اعم از آنکه اختیار مزبور بر اساس مقررات موضوعه بوده یا طبع کار آنها آنرا ایجاب نمیکرده است. در چنین شکایاتی شورای بعنوان نخستین و آخرین مرحله رسیدگی و تصمیم قطعی و قابل اجرا اتخاذ می کند.

رسیدگی پژوهشی نسبت بآراء و تصمیمات دادگاههای اداری سراسر فرانسه و شورای ترافیکی که مربوط بسرمینهای فرانسه در ماوراء بحار است.

رسیدگی فرجامی نسبت به تصمیمات دیوان محاسبات و شورای عالی فرهنگ و هیئت مرکزی کمکهای اجتماعی و شورای ملی امور صنفی و غیره.

در اینجا بيمناسبت نيست اشاره شود كه صلاحيت دادگاههاي اداري فرانسه تنها رسيدگي بتخلفات مستخدمين نيست بلكه علاوه بر اين واجد صلاحيتهاي ديگري ، نظير صلاحيتهاي شوراي دولتي ، در حوزه خود ميباشد از آن جمله : اظهار نظر مشورتي نسبت باستعلامات مقامات محلي - رسيدگي بشكايت عليه فرمانداران وساير مقامات محلي در مورد تجاوز از حدود اختيارات خود و نسخ مقرراتي كه در محل با تجاوز از حدود اعتبار وضع بشود.

شوراي دولتي فرانسه داراي يك بخش امور ترافعي مركب از ۹ شعبه و چهار بخش وراداري است.

اصولا امر صدور حكم به هيئتي متشكل از اعضاء هر شعبه محول است ولي در واداري كه مشكل خاصي در بين بوده يا قضيه بيسابقه باشد يا بمنظور ايجاد وحدت رويه اين امر به هيئت عمومي بخش امور ترافعي يا به هيئت خاصي مركب از تعدادي از اعضاء آن محول ميگردد. وظيفه شعب اين بخش بررسي مقدماتي امر تهيه دلائل و مستندات و فراهم ساختن مقدمات صدور حكم است.

در بخشهاي امور اداري تقسيم كار معمول است بنحوي كه امور هريك از وزارتخانه هاي فرانسه خود بخود ببخش معيني ارسال ميشود جز در موردی كه امر مربوط بدو وزارتخانه شد كه امور آنها بدو بخش مختلف محول است كه در اينصورت قضيه در هيئتي مركب از اعضاء آن دو بخش مطرح ميگردد.

در دوران مطالعه اینجانب در شورای دولتی فرانسه امکان شرکت در یکی از شعب سه بخش امور ترافیکی و نیز شرکت در جلسه عمومی آن شوری برایم فراهم گردید ریاست جلسه عمومی مزبور را معاون و سرپرست شورای عالی بنی بعهده داشت و موضوع مطروحه در آن بررسی نهائی طرحی قانونی بود که در مورد آن از طرف یکی از بخشهای اداری شوری بررسی مقدماتی انجام و طرح اصلاح شده ای تهیه شده بود.

دفاع از این طرح را رئیس آن بخش امور اداری که طرح دولت در آن مورد نقد و بررسی اصلاح قرار گرفته بود بعهده داشت و به پرسشها و ایرادات حاضرین پاسخ می گفت و بر اساس نظراتی که ابراز و از طرف اکثریت پذیرفته می شد اصلاحاتی در طرح صورت می گرفت.

پس از استماع توضیحات موافق و مخالف و خاتمه رسیدگی نسبت بمجموع طرح از طرف رئیس جلسه اعلام اخذ رای نهائی شد و کلیه حاضرین که منحصرا از مستشاران بودند با قیام و قعود نظر نهائی خود را درباره آن ابراز داشتند و طرح با اکثریت بتصویب رسید نکته جالب آنکه بر حسب توضیح دبیر کل شوری که حضور وی در جلسه عمومی مزبور بمنظور ثبت و اعلام نتیجه بررسی و اظهار نظر شوری ضرور بود در جریان طرح مزبور با وجود علاقه شدید دولت بتسریع در بررسی آن مراعات همه اصول بعمل آمده و درباره آن از طرف همه سازمانهایی که باید در امثال مورد نظر دهند بررسی و اظهار نظر شده بود.